

Ettevõtja Argos Kracht: innovatiivsetel ideedel on „IP-aadress”

Mida aeg edasi, seda enam on ettevõtja Argos Kracht püüdnud hoida oma isiklikku ja ärielu muutumises. Tema sõnul on eduka ettevõtluse üks oluline alus oskus mitte ainult ajaga kaasas käia ja klientide vajadusi tunnetada, vaid võime ajast ees olla ning häälestuda inimeste (veel teadvustamata) vajadustele. See on ettevõtluse huvitavamaid külgi – paljud tuleviku-teenused on potentsiaalsete vajadustena kollektiivses alateadvuses juba olemas ja nende avastamine on põnev mäng.

TEKST: KADRI PENJAM, VABAKUTSELINE AJAKIRJANIK

Fotod: Meeli Küttim

Tallinna Tehnikaülikoolis programmeerimist õppinud Argos ei kujutanud muidugi 20ndates eluaastates ettegi, kuhu elu teda lõpuks kanda võib. Kõik, mille kohta ta ülikoolis õppides ütles, et seda tal küll elus kunagi vaja ei lähe, on osutunud vajalikuks. Üks „mittevajalikke” õppeaineid oli loomulikult raamatupidamine.

Tollel ajal oli tal esiplaanil hoopis sport. Asjaolude kokkusattumisel juhtus nii, et Argos oli vist esimene Eesti sportlane, kel õnnestus rahvusvahelistele tiitlivõistlustele minna Eesti (mitte Nõukogude Liidu) esindajana. See juhtus 1987. aastal, kui Eesti (NSV) sai kutse Lääne-Saksamaale vetelpääste MM-ile. Maailmarekord ja ühe individuaalala võit, mis küll toleaegse poliitilise kliima tõttu maha vaikiti, on senini lõbus mälestus Argose eluteel. Edu MM-il tegi tuntuks ja avas ukse rahvusvahelise sporditarvete äri maailma, mis oli

Ettevõtja Argos Kracht jaoks on äri mõnevõrra vastuoluline tegevus - kui äri loov aspekt on see, mis rõõmu pakub, siis administreerimine on justkui loovuse vastand ja ideaalis tahaks ta tegeleda ainult esimesega.

Tema tugevaim võime on maailma teisiti näha ja just seda võimet tahab ta rakendada.

A middle-aged man with short, light-colored hair is looking slightly to his right. He is wearing a dark navy blue zip-up jacket over a light blue button-down shirt. He is holding a clear glass filled with a light-colored beverage, likely beer, in his right hand. The background is dark and out of focus, suggesting an indoor setting like a bar or restaurant.

„On oluline leida enda kõrvale inimesed, kes jagavad vähemalt osaliselt sarnast maailmavaadet ega tee oma tööd ainult arвете maksmiseks vajaliku raha teenimiseks. Selleks, et teenust müües edukas olla, ei piisa erialasest kompetentsist - suur osa on harmoonilistel inimsuhetel ja visioonil, mis määrab mõtestatud liikumissuuna,“ tõdeb Argos Kracht.

internetieelsetel keerulistel ülemineku- aegadel põnev väljakutse. Nõukogude ajal sai saadetud kaubad ja korjatud raha olukorras, kus kliendid olid tõepoolest kõikjalt – kaasa arvatud Austraalia, LAV ja Jaapan.

ÄRI VÕIMALDAB KÕIGE SUUREMAT LOOMEVABADUST

Pärast ülikooli lõpetamist asus Argos tööle Tallinna Tehnikaülikooli arvutuskeskusesse. Tolle aja kohta Argose jaoks igavast tööst sai ootamatult põnev tegevus, kui teda kutsuti Pirita TOP-i majandusarvestuse andmebaasi looma. Peagi saabus kutse teha tööd soomlastele ja said alguse ka projektid teisel pool lahte. 1991. aastal alustas Argos juhuse tahtel ärikonsultatsioonidega, lumepall läks veerema ning tema elu ja tegemised eemaldusid programmeerimisest hoopis kaugemale.

Üks põhjus, miks Argos on siiani äri juures, on asjaolu, et tema arvates on kõigest inimtegevuse sfääridest just äri kõige suurema loomevabadusega valdkond. „Ise mõtlen välja, arendan ja teen – kui inimestele loodu huvi pakub ja nad on nõus selle eest maksma, siis tekib loovust toetav finantsvabadus. Paljudes muudes valdkondades, näiteks teaduses, pead oma idee esmalt müüma otsustajatele, kes üldiselt aktsepteerivad ainult peavoolu-mõtlemist kinnitavaid ideid. Innovatsioon sinna tavaliselt ei mahu. Võib vaid retooriliselt küsida: „Miks 20. sajandi suurima teadusliku avastuse, milleks oli paljude arvates erirelatiivsusteooria, tegi väljaspool teadusasutust patentiametnik?”

2010. aastal elas Argos läbi elumuutva sisemise kogemuse – ühe päevaga sai selgeks, et senisest elust ei jää enam kivi kivi peale. Jäi vaid huviga oodata, mis ja kuidas juhtuma hakkab. Vähem kui aasta hiljem sai ta tagasi vaadates tõdeda, et 26 aastat kestnud pereelu oli lõppenud, kogu maine vara läinud ja 20 aastaga üles ehitatud firma mälestuseks muutunud.

Argos oli selleks ajaks tüdinenud äritegevusest, sest see on eelkõige pidev otsustamine – sa muutud otsustusmasinaks. Ta tundis, et ei taha enam masin olla. Mingi aja jooksul oli päevakorras n-ö pehmemaatele väärtustele üleminek, kuid siis jõudis lõpuks kohale arusaam, et iseenda eest ei saa põgeneda ja tõepoolest – äri on sama hea või halb kui mistahes teine tegevus-

valdkond. Mitte äri ega raha pole kurja juur, nagu on tavaks uskuda, vaid viis, kuidas me äri teeme või raha kasutame, määrab (hea või halva) tulemuse.

PIDEV ARENG JA UUENEV MINA

Mida Argos on läbi aastakümnete oluliseks pidanud ja millest lähtunud – see on teadmine, et homme ei ole sama mis täna. Arengut võib kirjeldada kui liikumist psühholoogiliste piirangute vähenemise poole. Vabadus ei ole midagi muud kui vabadus psühholoogilistest piirangutest, mis takistavad inimestel oma unistusi ellu viimast. Selle kohta on piibli-tegelane Paulus väga tabavalt öelnud: „Ma suren iga päev,” viidates sellele, et ma ei ole täna see, kes ma olin eile, ega homme see, kes olen täna.

Selle mõistmine tõi ellu ja ärisse uue mõõtme – arusaamise, et mina, sellisena nagu ma täna olen, näen maailma piiratud moel ning see paneb ka minu elule ja äri-võimalustele selge piirangu. Loovus ongi esmajoonel enda uueks loomine, misjärel uus mina näeb uusi võimalusi ja teeb uusi tegusid.

Enesemuutmise peamine tööriist on enesevaatlus.

Enesemuutmise peamine tööriist on enesevaatlus, mis aitab meil jõuda lastele omasest enesekontrollimastusest enesemeisterlikkuseni. Enesevaatluse algfaasis on rõhk enesekontrollil, hiljem aga sellest vabanemisel, sest loovus ja innovatiivsus tahavad olla kontrollist vabad. Kui enesekontroll tegeleb negatiivsete tungide ja muustrite kontrollimise ja allasurumisega, mis on frustreriv ja sageli juba ette kaotatud võitlus, siis enesemeisterlikkuse tee keskendub neist tungidest vabanemisele. Kui esimesel juhul oled sa vang ja vangivalvur ühes isikus, siis teisel juhul saad vabaks nii vangist, vangivalvurist kui ka vanglast.

Äri on Argose jaoks mõnevõrra vastuoluline tegevus – kui äri loov aspekt

on see, mis rõõmu pakub, siis administreerimine on justkui loovuse vastand ja ideaalis tahaks tegeleda ainult esimesega. „Mida teha” ja „kuidas teha” on väga erinevad juhtimisülesanded. Maailmas on piisavalt palju häid juhte ja üks kesk-pärane kuidas-teha-tüüpi juht ühiskonda palju ei rikasta. Argose tugevaim võime on maailma teisiti näha ja just seda võimet tahab ta rakendada.

„Mõni aasta tagasi märkas, et olen jõudnud elus punktini, kus välismaailmas toimuv on teatud mõttes korduv – kõik maailmas toimib teatud muustrite järgi ja kui selle läbi näed, siis pole enam huvitav. See tõi kaasa huvi kasvu sisemaailma vastu, koos avastamisega, et peale meile tuntud reaalsuse oma kolme mõõtmeiga (+ aeg) on veel teisi reaalsusi, mida ei saa meeltega tajuda, kuid mida saab intuiitiivselt kogeda. Nende hulka kuulub ka näiteks reaalsus, mida kajastab (elektromagnet)lainevõrranditest tuntud imaginaarosa. Kui reaalses arvutustes kasutatavad lainevõrrandid ei lahendu ilma imaginaarosata, siis on loogiline järeldada, et see (justkui) imaginaarosa tähistab midagi reaalselt. Midagi sama reaalselt nagu on armastus, mida vahel nimetatakse ka meeltesegaduseks ja illusiooniks,” tõdeb Argos.

TÕHUSUSE TÕUSU TEEL

Tulles nüüd tagasi äri juurde, kinnitab Argos, et kindlasti on õigete otsuste ja edukate valikute taga alati meeskond, kellega ühte jalga astutakse. „On oluline leida enda kõrvale inimesed, kes jagavad vähemalt osaliselt sarnast maailmavaadet ega tee oma tööd ainult arvete maksmiseks vajaliku raha teenimiseks. Selleks, et teenust müües edukas olla, ei piisa erialasest kompetentsist – suur osa on harmoonilistel inimsuhetel ja visioonil, mis määrab mõtestatud liikumissuuna. Ei ole tähtis, kui kiiresti meeskond „jookseb” – kui suund on vale, siis joostakse lihtsalt ringiratast samade probleemide tsükliks.”

Konkurents äris on sundinud Argost pidevalt vaatama kriitilise pilguga ärikonsultatsiooni põhiprotsessidele. Ühel hetkel jõudis kohale arusaam, et mingi töö tegemisel kulub vaid 20% ajast vajaliku töö ära tegemiseks ning 80% kulub selguse saamisele ja abistavatele tegevus-

tele. Sealtpaale on ta suunanud tähelepanu sellele 80% ajale, sest kõige suuremat tõhususe tõusu on loota siit. Osa eelmise aasta äriedust on kindlasti selle protsessi vili, mille aluseks oli võime näha toimuvat teistsuguse, värske pilguga.

ELU KUI KOGEMUS

Minevikku vaadates ütleb Argos, et elu ja selle sündmused on neutraalsed ning ainult meie „lahendamata psühholoogia” paneb meid kujuteldavaid hirme tõeliste pähe võtma. Olles enamiku oma elust elanud teatud ebatavalisuse tunde ja periooditi ka hirmuga, saab ta tagasi vaadates öelda, et mitte miski elus ei ole läinud nii, et hirm oleks olnud õigustatud. „Mul on tunne, et enamik inimesi maadleb samade väljakutsetega ehk teiste sõnadega lahendab probleemi, mille ainus asukoht on meie ettekujutuses,” lisab ta.

„Kui me räägime stressist, siis me räägime ju tegelikult vastuolust soovitu ja reaalsuse vahel. Me kogeme seda vastuolu probleemina ja sobiva lahendusena tundub, et peaksime kohendama reaalsust vastavalt oma ettekujutusele. On loomulik, et reaalsusel pole sellest sooja ega külma ja meie ettevõtmine lõpeb varem või hiljem fiaskoga. Kui seda piisavalt kaua praktiseerida, siis kogeme läbipõlemist. Vahel on sellest abi ja me õpime reaalsust aktsepteerima nii nagu see on ning korrigeerime oma ettekujutust. Siis stress kaob. Ideaalis võiks seda teha enne läbipõlemist,” mõtiskleb Argos.

„Mis juhtub, ei ole määrava tähtsusega. Pigem tasuks märgata, et inimeste tunnetuslik elukvaliteet sõltub väga vähe sellest, kuidas asjad on – määrav on see, kuidas me asju tajume. Vaid 10% on see, mis tegelikult juhtub, 90% aga see, kuidas ümbritsevat tajume ja sellele ise reageerime,” lisab ta.

Argose sõnul on inimestel kombeks mõelda oma elu keerulisemaks, kui see tegelikult on. „Sedamööda, kuidas vabane (sageli alateadvuslikest) psühholoogilistest piirangutest, muutub ka meie elu.”

Vaadates aga vastupidist elukogemust, mis varjatud unistuseks peitub inimkonna kollektiivses alateadvuses ja mille puhul vahel kasutatakse ka sõna nirvaana, on see tema arvates pigem ootamatu ja kontrastne neutraalsuskogemus. See on meelesisund, mille puhul me ei anna

hinnanguid ega sildista. Võrreldes meie tavapärase, hinnangutest ja sildistamisest tulvil meelesisundiga, tundub see ülima ehk tipukogemusena. Kuid kogemus saab olla tipukogemus vaid siis, kui see eristub tavapärasest elukogemusest ja meelesisundist. Ei ole võimalik kogeda pidevat tipukogemust, küll aga on võimalik kogeda pidevat neutraalsuskogemust, mille eeldus on hinnangutest, võrdlustest ja sildistamisest loobumine.

Loovuse alus ongi tühi meel, mida erinevates kultuurides nimetatakse ka *child-like mind* ja *beginners mind*. Kui meie meel on nagu süütu lapse meel – vaba eelarvamustest, hinnangutest, sildistamisest ja ideoloogiast –, siis on seal ruumi loovatele ideedele, mille varasalg on lõpmatu.

Üks tõenäolisi põhjuseid, miks Ameerika avastati alles 1492, aga mitte varem, oli tolleaegsete inimeste ettekujutus lapikust maast, millega kaasnes oht merd sõites n-ö üle maailma ääre kukkuda. Tänapäeval tundub see seletus absurdseks, aga Kolumbuse ajal oli sel reaalne mõju ja meresõitjad hoidsid ranniku lähedusse. Kui mitu lapikut maad meil praegu peas on, seda saame teada alles tulevikus...

**Loovuse alus
on tühi meel.**

NULLSUMMAMÄNG NING ÄRILINE JA SOTSIAALNE DARVINISM

Äri ja muu elu on paljude inimeste jaoks nullsummamäng – see on maailmavaade, mille puhul inimestele tundub, et kõik on piiratud ja limiteeritud. Et ainus viis enda parema elu saavutamiseks on kelleltki teiselt midagi ära võtta. See toob kaasa konfliktid. Kui võrrelda tänapäeva 2000 aasta taguse ajaga, siis on ju selge, et praegune inimeste arv ja elatustase oleksid 2000 aastat tagasi olnud väljaspool ettekujutuse piire. Ka 100 aastat tagasi poleks me praegust külluse taset suutnud ette kujutada. Uskudes nullsummamängu, peaks inimeste arvu kasvades ühiskond vaesemaks muutuma – faktid

aga tunduvad kinnitavat vastupidist. Piiratud pole mitte ressursid ja reaalsus, vaid meie ettekujutus. Nullsummamängule sekundeerib darvinism, mille järgi ellu jääb tugevam ja agressiivsem.

Veel eelmise sajandi alguses domineerisid maailmas vähem või rohkem agressiivsed valitsemissvormid – diktatuurid, mis on nagu nüüdseks välja surnud dinosaurused, kes olid küll suured, tugevad ja agressiivsed, kuid on ammu muutunud osaks ajaloost. Nüüdseks on maailmas alles jäänud umbes 50 diktatuuri ja on selge, et see on väljasuremisele määratud kohanemisevõimetu ühiskonnakorraldus. Juba praegu on enamik maailma riikidest vähem või rohkem demokraatlikud. Vaatamata laialt levinud uskumusele Lääne demokraatliku kultuuri ja inimkonna üldisest allakäigust kinnitavad mõõdetavad faktid vastupidist.

Mineviku äri ja ühiskond on paljuski toimunud kolmel aluspõhimõttel, mille tõepärasus pole leidnud piisavat kinnitust:

- elu on olemusvõitlus,
- tugevam ja agressiivsem jääb püsima,
- ressursid on piiratud.

Jätkusuutliku isikliku, ärilise ja ühiskondliku arengu alus on pigem järgnev:

- elu on koostöö,
- kõige koostöö- ja kohanemise- ehk arenguvõimelisem jääb püsima,
- ressursid ei ole piiratud – piiratud võib olla meie võime mingite ressursside olemasolust teadlik olla.

Seega paljud probleemid, millele tänapäeval ühiskonnas tähelepanu pööratakse – CO₂, kliimasoojenemine, nafta saab kohe-kohe otsa, merepind tõuseb ja muud maailmalõpumeelolud – on pigem seda ajastut iseloomustavad nullsummamänguga kaasneva apokalüptilise maailmavaate väljendusvormid. Seda võib isegi nimetada teatud mõttes kollektiivseks psühhoosiks. Kui keskajal nägid ja kartsid inimesed vaime, libahunte ja draakoneid, siis tänapäeval näeme ja kardame UFO-sid ja inimtegevuse tagajärgi.

Mõni aeg tagasi luges Argos kvantfüüsika kohta huvitavat fakti – ühes kuupmeetris vaakumis on 4×10^{113} J energiat, mis on tõenäoliselt enam, kui kogu inimkond oma eksistentsi jooksul on tarbinud.

Võrdluseks: ühes kuupmeetris bensiinis on $4 \times 6,4 \times 10^{10}$ J energiat. Vaakumis olev energia, mida nimetatakse ka nullpunktienergiaks, ei ole mitte lihtsalt väga suur, vaid ka meie jaoks lõpmatu. Seega oleks ilmselt liialdus karta energiakriisi – küll aga on otstarbekas rääkida teadmiste ja maailmavaate kriisist.

SOLIDAARSUS KUI INVESTEERING

Tulenevalt nullsummamängu vaatenurgast oleme harjunud, et solidaarsusega seotud kulud on lihtsalt kulud, mitte kasu tootvad investeeringud. On keeruline arvestada varjatud lisaväärtust, mis tekib siis, kui teeme midagi kõikide hüvanguks.

Hea näide on siin kõikehõlmava ravigi kindlustus- ja pensionisüsteemi kasutuselevõtt Euroopa demokraatiates eelmisel sajandil. Kui toimusid arutelud süsteemi kasutuselevõtu ja jätkusuutlikkuse üle, juhtisid paljud majandusinimesed tähelepanu, et arvutuslikult ei ole selline süsteem jätkusuutlik. Ometigi läks nii, et riikide majandused ei kukkunud kokku – hoopis vastupidi – majandusareng pigem kiirenes ja suurenenud maksutulu võimaldas kõikehõlmavat süsteemi ülal pidada.

Praegu näeme maailma rikkaimat riiki USA-d sama dilemma ees. Kõikehõlmav tervisekindlustus ja suures osas tasuta arstiabi, mis Eestis realiseerus osaliselt juba Nõukogude ajal, käib sealsete ekspertide arvates nende ühiskonnale üle jõu. See on kummaline väide kontekstis, kus rahatrüki abil finantseeritud sõjad Lähis-Idas on neelanud märkimisväärselt suuremaid summasid, kui seda oleks vaja maksude abil finantseeritava tervisekindlustuse jaoks.

Seda näidet arvesse võttes võiksime ühiskonnana teha julgemalt investeeringuid, mis vähendavad hädasolijate arvu. Meil on ülimalt positiivne kogemus emapalgaga, mis põhineb just investeeringul solidaarsusesse. Ka kodanikupalk ja investeeringud psühholoogilisse tervisesse võiksid olla järgmiste ühiskondlike arutelude teemad, sest mõlemal on peale kulude ka positiivne potentsiaal, mida me võib-olla alahindame.

ETTEVÕTJA - KES MA SIIS TEGELIKULT OLEN?

Mis on aga tänapäeva ettevõtja edu alus? „Siinkohal oleks mõistlik meelde tuletada

Maslow' püramiidi ja seda, milliste vajaduspõhiste printsiipide järgi me tegelikult elame. Neli madalamat tasandit on nn puudusvajadused – me tunneme, et meil on midagi puudu, ja see motiveerib meid tegutsema. Puudu võib olla näiteks eluase, turvatunne, raha, mingisse gruppi kuuluvus või teiste inimeste tunnustus. Me tunneme ennast seetõttu ebatäielikuks ja kogu meie tegevus on suunatud nende vajaduste rahuldamisele.”

Maslow' vajaduste kolmnurga tipus on aga vajadus, mis on vastupidine – küllusvajadus – ja see saab aktiveeruda, kui oleme kõik eelnevad, n-ö puudusvajadused, piisavalt rahuldanud. See on eneseväljendusvajadus – olukord, kus meil ei ole midagi puudu, vaid meil on midagi üle, mida me soovime jagada. See on isiksusearengu faas, kus esiplaanile tõusevad ühiskonna vajadused.

Seega ettevõtjana saab tegutseda kahel alusel: kas mingist Maslow' kolmnurga puudusvajadusest lähtuvalt, tegeledes oma materiaalsete või psühholoogiliste vajaduste rahuldamisega, või lähtudes eneseväljenduse vajadusest – mu põhiline vajadus on vajadus anda, sest mul jääb üle. Viimane ei tähenda siiski seda, et selline inimene peaks loobuma esimese nelja tasandiga seotud materiaalsetest või psühholoogilistest mugavustest ja heaolust. Lihtsalt need ei defineeri enam tema tegevust.

Edu ei ole võimalik saavutada ilma uute ideedeta.

MATERIAALNE JA PSÜHHOLOOGILINE HEAOLU

Kui senini on meie ühiskond keskendunud materiaalse heaolu loomisele ja heaoluühiskond on meie jaoks tähendanud eelkõige materiaalset heaolu, siis viimasel ajal esile kerkinud järsk vaimsete ja psühholoogiliste häirete kasv viitab toimuvale muutusele. Kuna Maslow' kolmnurga kõige alumise ehk füsioloogilise tasandi

vajadused on meie ja Lääne ühiskonnas suures osas rahuldatud, siis on loogiline, et aktiveeruvad järgnevate tasandite vajadused – eelkõige turvatunde ja gruppi kuuluvuse vajadus. Need on psühholoogilised vajadused ja on selge, et neid ei ole võimalik rahuldada materiaalsete vahenditega. Tabletiravi siin ei aita.

Innovatsiooni ja idufirmade ajastul on arusaadav, et edu ei ole võimalik saavutada ilma uute ideedeta. Kust aga uued ideed pärinevad? Kas need avastatakse või leiutatakse? Kui uued ideed avastatakse, siis see tähendab, et nad on kuskil olemas. Kui me teaks, kus, siis oleks neid ehk lihtsam leida. Kui aga uued ideed leiutatakse, siis tekib küsimus, kuidas tekib informatsioon, mis on oma olemuselt korrastatus senisest kõrgemas vormis.

Me teame, et kaose ehk entroopia vähendamiseks peab tööd tegema. Küsimus on, kes ja mis vormis peab tegema tööd, et tekiks uus idee, raamat või kunstiteos. See sarnaneb küsimusega, kust tuleb universumi kiirenevaks paisumiseks vajalik lisaenergia, sest ei energia ega ka korrastatus uute ideede tasandil ei saa tekkida iseenesest. See küsimus on senini mitte lihtsalt vastamata, vaid ka küsimata ja uurimata, kuid Argose sõnutsi tundub talle tema enda uute ideede leidmise kogemusest, et need on toorik-ideedena kuskil ootel nagu failid internetis. On vaid vaja leida viis nende poole pöördumiseks – vaja on teada uute ideede „IP-aadressi”.

„Ka vastuolud maailmas on puuduliku arusaamise – piiratud teadmiste ja ideede – vili. Ükski maailma vastuolu ei saa seetõttu olla reaalne. Mitte maailm ei ole vastuolus, vaid meie arusaamine on puudulik ja vastuoluline. Mõõdetud fakt, et universumi paisumine kiireneb, tähendab, et kogu meie arusaamine universumi ehitusest ja algusest on pehmelt öeldes puudulik. Kusagilt peab tulema energiat ja korrastatust juurde ja kuna me ei soovi seda tunnustada, siis tajume vastuolu,” lisab Argos.

„Võib öelda, et seni on Eesti ühiskonnas suuresti veel kasutusel vana mudel, mis lähtub eelkõige omanike kasumist, sellest, kuidas teenida omanikule kõige enam tulu. Senine ärimudel, mis põhineb vähemalt osaliselt ahnusel, ei ole aga

kaugemas perspektiivis jätkusuutlik,” arwab Argos.

Argose sõnul peaks ettevõtluse tegelik eesmärk olema laiem ja kajastama kõikide osapoolte, sealhulgas ühiskonna, huve. Lähtudes konkreetsest olukorrast võiks aga fookus olla mõnevõrra rohkem töötajatel, mis siiski ei tähenda ilusate silmade eest tasu maksmist. Loomulikult on oluline ka töötaja isiklik panus. Inimene ei ole asi, inimesed kui edusse panustajad on olulised ja kui ettevõttel läheb hästi, peaks hästi minema kõigil ettevõttes töötavatel inimestel.

MUUDATUSED ÜHISKONNAS

Ühiskonna heaolu saavutamine on tugevalt seotud inimkonna arenguga. Mitte ükski investering ei ole sama tootlik kui investering inimarengusse ehk inimeste teadlikkuse tõusu. Ühiskond ei saa olla jätkusuutlikult rikas, kui selle kollektiivne areng on madal. Ülalõeldust järelduks, et näiteks Venemaa ei ole probleemides mitte Putini tõttu, vaid ikka sellepärast, et rahva teadlikkus on madal – ei soovita oma elu eest vastutust võtta. See annab inimestele nagu Putin võimaluse esile tõusta ja teha rahva eest kõik otsused.

Vastupidine näide on Šveits, kus rahvas on regulaarsete rahvahääletuste kaudu teadlik ja osaleb riigi otsuste vastuvõtmisel. Teadlikkuse ja heaolu vahel on põhjus ja tagajärje seos.

**Me soovime
muutust ilma soovita
ise muutuda.**

Paljude poliitikute ja ühiskonnateadlaste jaoks on küsimus number üks, kuidas muuta ühiskonda positiivses suunas. See paneb omakorda küsima, kas isikliku ja kollektiivse elu elamise ja muutmise kunstis on ka mingid seaduspärasused või pidepunktid, mida meil oleks hea teada. Kui palju sõltub meist endast ja millest oleks mõistlik alustada?

Olles juba mõnda aega juurelnud selle küsimuse üle, on Argos enda sõnul märganud teatud selget mustrit või korrapära. Mistahes positiivsete, teadlikkust või

„Mis juhtub, ei ole määrava tähtsusega. Pigem tasuks märgata, et inimeste tunnetuslik elukvaliteet sõltub väga vähe sellest, kuidas asjad on – määrav on see, kuidas me asju tajume. Vaid 10% on see, mis tegelikult juhtub, 90% aga see, kuidas ümbritsevat tajume ja sellele ise reageerime,“ kinnitab Argos.

materiaalset elu puudutavate muudatuste elluviimisel on vajalik neljatasandiline tegevus, mis saab alati alguse suurema pildi nägemisest ehk visioonist – selgusest eesmärgi suhtes. Piisavalt selge eesmärgi alusel on võimalik koostada täpsem teostusplaan – leida vajalikud ideed eesmärgi elluviimiseks. Kolmandaks peab meil olema energia (psüühiline, füüsiline või raha) planeeritu elluviimiseks ja alles neljandaks saame jõuda füüsilise teostuse juurde. Mõningate mööndustega võime seda protsessi vaadata kui liikumist Maslow’ kolmnurga tipust allapoole. Olulised muudatused saavad alata ainult inimestest, kellel „jääb midagi üle” – kelle tegutsemismotiivid ei lähtu puudustest ja ülalkirjeldatud protsessi kaudu jõuavad muudatused lõpuks kõikide inimesteni.

Püüdes ühiskonda muuta või parendada ilma piisavalt selge visioonita – jäädes üldsõnalise „parem ühiskond” juurde, nagu see on nii meie ühiskonnas kui ka paljudes teistes ühiskondades, jääb oodatud kvalitatiivne arenguhüpe toimumata. Me tunneme, et ühiskonnal pole selget suunda – arusaama eesmärgist, mille poole liikuda. Just seda muudatuste ootuse ja stagneerunud tegelikkuse vahelist pinget on tugevalt tunda avalikus diskussioonis. Me kogeme visioonitu ühiskonna pingeid ja tajume seda kriisina. Seda võib nimetada ka kog-nitiivseks dissonantsiks – me soovime muutust ilma soovita ise muutuda.

„Kui ühiskond on kriisis – tunneb enast tupikus, siis võib meid aidata vaatenurga (ehk visiooni) muutus – võib-olla ei peaks me keskendumas lahendusele, vaid hoopis probleemi korrektsele püstitamisele. Paljudele on tuntud ütlus, et õige küsimus on pool lahendust ja vahel võib küsimuse esituse muutus viia kiiresti lahenduseni, aga mõnikord ka hoopis välistada lahenduse leidmise,” vaatab Argos Kracht tulevikku.